

Asia: VN/3884/2020

Korkeakoulutuksen saavutettavuussuunnitelma

Lausunnonantajan näkemykset saavutettavuuden edistämisen tavoitteista

Tavoite 1

-

Lisähuomioita tavoitteesta 1

-

Tavoite 2

-

Lisähuomioita tavoitteesta 2

-

Tavoite 3

-

Lisähuomioita tavoitteesta 3

-

Tavoite 4

-

Lisähuomioita tavoitteesta 4

-

Tavoite 5

-

Lisähuomioita tavoitteesta 5

-

Tavoite 6

-

Lisähuomioita tavoitteesta 6

-

Tavoite 7

-

Lisähuomioita tavoitteesta 7

-

Tavoite 8

-

Lisähuomioita tavoitteesta 8

-

Tavoite 9

-

Lisähuomioita tavoitteesta 9

-

Tavoite 10

-

Lisähuomioita tavoitteesta 10

-

Tavoite 11

-

Lisähuomioita tavoitteesta 10

-

Tavoite 11

-

Lisähuomioita tavoitteesta 11

-

Tavoite 12

-

Lisähuomioita tavoitteesta 12

-

Tavoite 13

-

Lisähuomioita tavoitteesta 13

-

Tavoite 14

-

Lisähuomioita tavoitteesta 14

-

Tavoite 15

-

Lisähuomioita tavoitteesta 15

-

Tavoite 16

-

Lisähuomioita tavoitteesta 16

-

Tavoite 17

-

Lisähuomioita tavoitteesta 17

-

Tavoite 18

-

Lisähuomioita tavoitteesta 18

-

Tavoite 19

-

Lisähuomioita tavoitteesta 19

-

Tavoite 20

-

Lisähuomioita tavoitteesta 20

-

Tavoite 21

-

Lisähuomioita tavoitteesta 21

-

Tavoite 22

-

Lisähuomioita tavoitteesta 22

-

Tavoite 23

-

Lisähuomioita tavoitteesta 23

-

Tavoite 24

-

Lisähuomioita tavoitteesta 24

-

Tavoite 25

-

Lisähuomioita tavoitteesta 25

-

Tavoite 26

-

Lisähuomioita tavoitteesta 26

-

Tavoite 27

-

Lisähuomioita tavoitteesta 27

-

Tavoite 28

-

Lisähuomioita tavoitteesta 28

-

Tavoite 29

-

Lisähuomioita tavoitteesta 29

-

Tavoite 30

-

Lisähuomioita tavoitteesta 30

-

Tavoite 31

-

Lisähuomioita tavoitteesta 31

-

Tavoite 32

-

Lisähuomioita tavoitteesta 32

-

Tavoite 33

-

Lisähuomioita tavoitteesta 33

-

Tavoite 34

-

Lisähuomioita tavoitteesta 34

-

Tavoite 35

-

Lisähuomioita tavoitteesta 35

-

Tavoite 36

-

Lisähuomioita tavoitteesta 36

-

Tavoite 37

-

Lisähuomioita tavoitteesta 37

-

Tavoite 38

-

Lisähuomioita tavoitteesta 38

-

Tavoite 39

-

Lisähuomioita tavoitteesta 39

-

Tavoite 40

-

Lisähuomioita tavoitteesta 40

-

Tavoite 41

-

Lisähuomioita tavoitteesta 41

-

Tavoite 42

-

Lisähuomioita tavoitteesta 42

-

Tavoite 43

-

Lisähuomioita tavoitteesta 43

-

Tavoite 44

-

Lisähuomioita tavoitteesta 44

-

Tavoite 45

-

Lisähuomioita tavoitteesta 45

-

Tavoite 46

-

Lisähuomioita tavoitteesta 46

-

Tavoite 47

-

Lisähuomioita tavoitteesta 47

-

Tavoite 48

-

Lisähuomioita tavoitteesta 48

-

Tavoite 49

-

Lisähuomioita tavoitteesta 49

-

Tavoite 50

-

Lisähuomioita tavoitteesta 50

-

Lausunnonantajan muita huomioita luonnoksesta

Professoriliitto kiittää Tapio Kosusta erinomaisen laajasta ja poikkeuksen perusteellisesta selvityksestä, joka perustuu suurelta osin tieteelliseen tutkimukseen. Tästä johtuen osa esitetyistä tavoitteista on tiedossa jo etukäteen, kuten tavoite lisätä kansainvälisten opiskelijoiden määrää ja integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Argumentit on kuitenkin hyvä toistaa, sillä koulutuspoliittisia teko- ja ongelmien ratkaisemiseksi on vähänlaisesti.

Professoriliitto pitää myös varsin positiivisena sitä, että tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen sekä korkeakoulutuksen saavutettavuuteen kiinnitetään nyt vakavasti huomiota, sillä nämä ovat demokraattisen hyvinvointiyhteiskunnan perusarvoja.

Kiinnitämme lausunrossamme huomiota erityisesti professoreita koskettaviin muutosehdotuksiin.

Tavoite 1. Saavutettavuussuunnitelmaluonnoksessa esitetään valtakunnalliset tavoitteet korkeakoulutuksen ja korkeakoulun saavutettavuuden edistämiseksi.

Yleisesti ottaen suunnitelmaluonnoksen tavoite saavutettavuuden holistisesta huomioinnista on kannatettava; huomio yksittäisiin aliedustettuihin ryhmiin on pirstaloinut toimenpiteet ryhmäkohtaisiksi. Nyt tavoitellaan näkökulmaa, jossa saavutettavuus nähdään lähtökohtana korkeakoulujen toiminnalle. Tämä on samalla myös haaste korkeakoulu yhteisöille: syrjivien rakenteiden purkamisessa on kyse ennen kaikkea organisaatiokulttuurin muutoksesta, mikä vaatii pitkäjänteistä työtä ja resursoinnin jatkuvuutta esimerkiksi yli budjettikausien.

Tavoite 2. Esitettyjen tavoitteiden ja suuntaviivojen pohjalta korkeakoulut valmistelisivat omat saavutettavuussuunnitelmansa, joissa opiskelijoiden moninaisuus ja korkeakoulutuksessa aliedustetut ryhmät otetaan huomioon.

Tavoite 3. Saavutettavuuden edistäminen kirjattaisiin yliopisto- ja ammattikorkeakoululakeihin ja saavutettavuussuunnitelmien toteutumista tarkasteltaisiin ja arvioitaisiin osana korkeakoulujen ohjausprosessia ja laatujärjestelmiä.

Saavutettavuuden kirjaaminen lainsäädäntöön antaa selkeän ja velvoittavan viestin sen tärkeydestä. Suunnitellut määrälliset indikaattorit sen sijaan saattavat palauttaa huomion yksittäisten ryhmien osallisuuden kasvun tarkasteluun, mikä hämärtäisi holistisen lähtökohdan. Seurantaan olisi sisällytettävä myös keinoja, joilla korkeakoulut voivat tarkastella omien saavutettavuustoimiensa etenemistä esimerkiksi systemaattisella ja määrääjain toistuvalla laadullisella seurannalla. Jos saavutettavuutta halutaan oikeasti parantaa, olisi syytä kohentaa myös yliopistojen resursointia.

Tavoite 4 Opetus- ja kulttuuriministeriö tuottaa korkeakouluopiskelijoiden taustoista yhteistyössä Tilastokeskuksen kanssa korkeakoulutuksen ja korkeakoulun saavutettavuutta koskevan tietopohjan vahvistamiseksi.

Tämä on kannatettava ehdotus, sillä se tukee tietoon perustuvaa päätöksentekoa. Tällä hetkellä yhtenäinen tietopohja nimittäin puuttuu.

Tavoite 5 OKM perustaa korkeakoulutuksen saavutettavuusfoorumin korkeakoulutuksen saavutettavuuden edistämiseksi ja jatkuvan, yhteistyössä tapahtuvan kehittämisen mahdollistamiseksi.

Korkeakoulujen saavutettavuuden edistäminen tarkoittaa käytännössä syrjivien toimintarakenteiden purkamista. Suunnitelmaluonnoksessa esitetty Korkeakoulutuksen saavutettavuusfoorumi on kannatettava ehdotus, sillä se lisää tietoisuutta, toimii sektorien välisenä linkkinä, ja on osoittautunut toimi-vaksi esimerkiksi opettajankoulutuksen ja kielikoulutuksen alalla.

Näiden ohella suunnitelmaluonnoksessa toistetaan koulutuspoliittisen selonteon vaatimuksia Koulutus- ja osaamistason nostamisesta, korkeakoulujen toimintamallien ja -rakenteiden uudistamisesta. Suunnitelmaluonnoksessa ehdotetaan myös räätälöityjä työelämän lyhyttutkintoja sekä työelämän ja korkeakoulutuksen yhteistyön parantamista. On selvää, että toteutuakseen nämä uudistukset edellyttävät myös yliopistojen lisärahoitusta.

Muut tavoitteet

Tavoitteet 11 - 14 tulisi yhdistää kohtaan 2 alakohdiksi, sillä niissä käsitellään samaa aihepiiriä.

Tavoitteet 18 - 21 koskevat opiskelijoiden yksilöllisten tarpeiden huomioonottamista HOPSissa. Samoin opetus- ja ohjaushenkilöstö ammattipätevyyttä huomioida opiskelijoiden moninaisuus ohjauksessa, opetuksessa ja osallisuuden tukemisessa. Tavoitteessa (20) edellytetään, että opiskelija saa tarvitsemansa tuen ja ohjauksen, yksilöllisiä järjestelyjä ja hyvinvointia tukevia palveluita kaikissa opintojen vaiheissa, ja tavoite 21 edellyttää opiskelijan oikeutta yksilöllisiin opiskelujärjestelyihin ja laadukkaaseen opetukseen.

Nämä ehdotukset ovat kannatettavia, mutta käytännössä ne vaativat yliopistoilta sekä henkilöstön kouluttamista että lisäresursseja saavutettavuuden tukemiseen. Tämä täytyy näkyä yliopistojen perusrahoituksessa, sillä muussa tapauksessa lisäresurssit otetaan tutkimuksesta.

Aistirajoitteisten pääsyä tieteelliseen tietoon ja osallistumista siihen perustuvaan korkeimpaan opetukseen on myös tavoiteltavaa parantaa. Tekstitykset, pistekirjoitukset ja audion parantaminen ovat toteutettavissa tulevaisuudessa automatisoiduin, digitaalisin välinein. Nämä välineet eivät ole vielä valmiita laajamittaisen käyttöön, ja siksi niiden kehittämiseen, käyttöönottoon ja käytön koulutukseen on syytä alkaa paneutua välittömästi. Manuaalisesti käsityönä lisätyt saavutettavuuden vaatimat ominaisuudet vähentävät tutkimukseen ja opetukseen käytettäviä varoja ja aikaa, jonka vuoksi tekniset apuvälineet ovat ensisijainen ja kustannustehokaskeino saavutettavuuden parantamiseen.

Suunnitelmaluonnos sisältää erilaisia korkeakouluja velvoittavia linjauksia, kuten tasa-arvon lisäämiseen tarkoitetut toimenpiteen tyyppillisesti tekevät. Toimenpiteissä on löydyttävä tasapaino velvoittavuuden ja korkeakoulun oman toimintakulttuurin välillä. Tämä koskee myös aliedustettujen ryhmien edustusta saavutettavuuden kehittämisessä.

Niemelä Tarja
Professoriliitto